

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՄ ԱՅԸՆ

ᠫᠤᠯᠤᠰ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠭᠡᠳᠦ ᠬᠡᠪᠣᠷᠤᠨ

Ամեն տեղի համար ուր այս քրազրի մուտքը արդիւուած չէ, ամբողջ 13րդ շրջանի (970գոստ.—98յուլիս) բաժնորդաշինն է 20 Փր. կանխիկ, Կարեւրի է նաև բաժնորդաբաժնի քանի ամսի համար որ ուղղոր, ամեն ձեկ պայմաններ 2½ Փր. հաշուելով և 1898յուլիս ամսէն անդին չանց 1898 ամսայանով:

Նամակ և ծրարությունք է դրվել Հրեմ. Եալ Հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ገጽ ፩ ሀገራዊ ጥያቄ 65

1898 Ե.ՊՐԻԼ 27

1898 ԱՊՐԻԼ 15 (Հ. Տ.)

ՀԱՐՆԱԳԵՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Կըհրատարակուի Պշ. և Շրթ. օրեր

卷之四

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համապատեղի է հաս-
տատարմանը կը հրատարակէ իրեն զրուած գրութիւնները: Քառ-
սուսոր չէ վերագրուածն է իշխանապետական ձեռագիրներ:

Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով,
Մանուցման 1 միջակայքը 1 սանդղակարձէ, 1 քլիպիքը 2 սանդղակ:

Les annonces, en français et en allemand, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction : Rue Fortia, 7.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԻՅՈՒՆ

Նամակ Թիւրքիական (Սամսոն). — Նամակ Պարսկաստանէն (Դավրլ.ժ). — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Նիւեորք). — Ստորինքի միտքիւնք ոռոտական եկեղեցիի՝ հետ. — Մեծ պետութիւնքը, Թիւրքիա եւ Յանաստան. — Թիւրքիան լաւեր. — Նուիրատուութիւններ *Սրժիշի* խն. — Սպառնա-ամերիկեան պատերազմը. — Ծանոցումներ :

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԳԻԱԷՆ

Մամուլ 9/21 ապրիլ 98

Կարգացի մի քանի լրագիրներու մէջ Ստեփանը արտասահման անցնողներուն ներում մը նորհած և թողարարած յետոյ դառնալու իրենց հայրենիք : Ո՛հ որքան խնդութիւն խեղճ պանդուխտաւապելոց, որք հոգմամար տերեւի նըման նետուած այլ և այլ տէրութեան երկիրներու մի անկիւն, խեղճ ու անծածօթ կեանք մը կը վարեն այնտեղ : Որքան միտիմարանք էր իրենց համար այնուէր. դառնալով հայրինիք՝ տեսնել իրենց խնամախնայ իւր հայրը, մայրը, ազգականքը և բոլոր այն ամեն ծանօթներն որոնք ինքած գացած էին հեռաւոր երկիրներ թշուառացուեցել իրենք զիրենք միանգամայն թշուառացուեցել իրենց թողած սիրուն հայրենիքը :

Դատերի այդ ներման ձայնն լսելու
վրայ այլ ևս իրենք զիրենք երջանիկ կար
ծելով սկսան իռւմբ խռմբ Անտառոյ
լուի բոլոր նաւահանդ խոտներն լեցուիլ
բայց ի՞նչ տեսնենք. առօգնականներ
հազիւ թէ նաւամատոյց ելած, ոստիկա
նութեան Հսկողութեան տակ կառաջնոր
դութիւն բանտ. ա՛լ Հատցնել, փնտռել
հայրենիք դրկել չկայ, երայխաւորութիւն
չընդունուիր. ապա՞. սպասել բանտին
մէջ առանց յանցանքի, սպասել և այլ
դէպի. թշուառներ մերի, առօթի, չու
թիւն ուէ յոյս, բայց իրենց բանտակից
Հայ Հասարակութենէ որոնք իրենց օրա
պահիկէն մի բան աւելցնելով կը հոգան
խեղճերու պիտոյքը քստ կարի :

Երկու շաբաթ առաջ Փնէկիվանեան եղ-
նարց երիցագոյնն ուստիկանութեան հըս-
նըղութեան տակ Պօլսէն քաղաքս բերին
երեսց հայրենիք կեսաւրիա զրկելու հա-
մար: Յիշեալ եղրարք երկար ժամանակ
եղսց գործելով, վերջին ժամտակներն
վառնա փոխադրուած էին և հոն կը
գործէին. սակայն երէց եղրայրն ժտային
հիւանդոսութեան ենթակուելով, հորսն
Պօլս զրկել բժիշկներու ցոյց տալու հա-
մար. քառաին երած պահուն կը ձերրա-
լակն և ուղղակի կը զրկեն հոս:

Տեղւոյո բանտի կեանքն խիստ անտա-
կի է. կը գտնուին հոն մի քանի Հայեր
որոնք Մինասեան հոշակաւոր ապաստակ

խուժրին պատճառաւ բանտարկուած են ,
իբր թէ իրենց առնեցին անոնց էաքաղ և
կամ իրենք մեղսակից լինելուն համար .
թէ և տեղւոյս կառավարչի քանիցս հրա-
ւելրին վրայ՝ եկած անձնատուր եղած է
խուժքն և այսօր աղատ կը շրջի :

Կառավարութիւնը դեռ խուզարկութիւններ կը կատարէ ժողովրդեան մէջ, ձերբակալելու համար Մինասեան խումբի անուան տակ կանկաճիլի անհատներն, Յանկարծ օրին մէկը կառավարութիւնը մի քանի տուներու խուզարկեց. երբ բան մը չգտաւ, ժողովեց տան մէջ գտնուած անտարարդներն և զանոնք բանտարկեց. արտոյց մէջն էր քաղաքիո ժամկոչն ալ, Նիորհիւլը դրամական տուգանքներու, ըս լորն ալ աղատուեցան, բացի ժամկոչն ու 7 տարուան դատաւարտուեցաւ. այսօր ընտանիքի հայր մը կը հեծէ բանախ խորշերուն մէջ խշռառութեամբ :

Ահա՛ն մ'ի վեր ճիշդ 8 հոգի եղած է
բանտին մէջ մեռնողներու թիւը. սլաւ-
նառը սաչափ միայն կրցինք հասկնալ թէ
վերջին տեւոյթը խոստովանած է որ «սո-
ւորեալ աւանջութեան է կր մեռնինք:»

Փայտի կիցըով խոտով սնցու ներս դը-
րու թիւը դեռ կը շարունակէ քաղաքի
բանաստրկէլոց վրայ: Պիտի զարմանա՞ք
երբ ըսեմ թէ այս ամենը կը կատարուի
ներկայութեամբ Անատոլուի բարեկարգիչ
Շաքիր փաշայի, որ 4 ամէն ի Պերս քաղա-
քըս հաստատուած է և բարեկարգու-
թեան գողափարնեքու մէջ խորասուզեալ
կաշխատի անդին Ալիս զետին մէջ նա
եւրու երթնեկու թիւն հաստատել, Չար-
մամայի ճամբան թրոմովդ շինել տալ
հսկա առջին աղբատիկ դատակարգը խեղ-
ճութեան մատնել: Վ, տա՛հ եմ թէ սա
կէտը և ոչ մէկը նկատողութեան առած
է թէ Շաքիր փաշան Սամսոն գալն ի վեր
ամեն բան սուղցաւ, պատճառ. վասն զի
փաշայի մատակարարներն՝ ինչ որ պիտի
առնուի տան համար, առանց դին կտրե-
լու դրամը չապլլու թեմով վճարելով կեր-
թան և խանութպանն ասիկայ տեսնելով
ըկաւ բանջարեղէններու, մրգեղէններու
առլնի գներն բարձրացնել, որով աղքա-
տիկ դատակարգն սկսաւ այժմ նեղուիլ,
խնամաւոր այն աղքատներն, որք իրենց
տոգիրու և գոմէշներու հասոյթովքով միայն
ապրելն, կրկին փաշայի չռալլ օտառ-
տարարներն չուկան ընաւ յարգ չէն թո-
ւոր, չուտ մը կը յափշտակեն, որով
արդին գինն ալ բարձրացաւ և շատերն
տիպուեցան իրենց տնտեսները ծա-
սել և այժմ լուացարարութիւն ընել:

Քաղաքը առաջնորդական վիճակ մ'ըլ
ալէ զ'նի բարեփոխութիւն մ'ըստացաւ,
նորհլէ վիճակիս առաջնորդական տեղա-
լաւ: Տ. Բարկէն Ս. Հօր, որ փութաշն
ալիսատի դպրոցի յառաջդիմութեան և
կեղեցւոյ պայծառութեան: Ի նկատի
տննելով այժմեան տղայոց վարժարանի
նշաւարար ըլլալը, յաջողեցաւ դպրոցի
սորիին յարկն չինել ապով, տղայոց

յատկացնել, իսկ տղայոց նախկին տեղը
մանկապարտեզի :

Նորաշէն դպրոցի բացումը խոտ հան-
դիսաւոր կերպով եղաւ, Ներկայութեամբ
Ս. Հօր և խուռն բազմութեան ուրք եկած
էին Ս. Հայրն քաջախել, իւր աշխատու-
թեան արդիւնքն շնորհաւորելով: Արժ.
Տ. Բաբէկէն վարդապետ իւր ատենարա-
նութեամբ պարզեց դպրոցի օգուտները
և դատարկութեան զօրութիւնը:

ՆԱԽԴԱՆ ԳԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

Դավթբեժ, 15/27 մարտ, 98

(Շար. 64րդ թոււն էւ վերջ)

Ոյսպիսի անակնկալ բանտարկու-
թիւն Դալթիսի մէջ առաջին անգամ
լինելով՝ մեծ յուզման և ահաղիւն տհ
ու սարսափի մէջ ձգեց տեղացի ժողո-
ւորդը: Թուրք հիւպատոսը ոչ մի
շանք չէր ինայիւր անմեղ բանտար-
կուածները, նոյն իսկ պարսկահայա-
տակները և պարսկաստանցիները
Տ.Տկաստան ուղա կելու, թէն յալո-
ղեցաւ միայն երկուսը որ անցաղիր
ունէին, իր մօտ տանիլ և բանտար-
կել:

Բանտարկեալներին նկատմամբ ժողովրդի ականջին հասնող սրտամտիկ ուրիշը ահադին տպաւորութիւն կը թաղնէին . բանտարկեալներին անմխիթար և մանաւանդ տալափուսելի կապութիւնը աղնիւ սրտերի ուրախութիւնը տրտմութեան էին փոխանալով՝ համակ : Մէկ խօսքով ժողովրդի իրտը բանտարկեալներին հետ էր , ջանի որ անոնք թէպէտ անմեղ , յանձն դէպս գ սղափարի և պարտանալութեան զոհեր էին :

գերբ. Հայր Սարաջեանի և Լժիր- իղամի յարաբերութիւններն իսկըզ- ան շատ լարուած էին ։ Դարձեալ և քինայութիւններով յաջողած էին Լժիրին հաւատացնել թէ « խալիֆան ևզափոխականների պարագլուխը և մին գործերին մասնակից է... » և յապտածառով ալ նահանգապետն իր շատ կծու նամակ մ'ուղարկեց արաջեան հօր բացարձակապէս յան- իմանելու զիտաւորութեամբ, որ ան- իջապէս իր ճարպիկ և խելացի քա- ւքականութեամբ յաջողեցաւ մեղ- ել Լժիրի բարկութիւնը, հիւպատոս- ների ներկայութեամբ հրապարակա- ան դատաստան պահանջելով՝ այդ- մբաստանութիւնները թրելու և լաւն

նայն դէպո անմիջապէս հեռանալու հա-
մարեիր այստաճաջովո թեամբնոյնպէս
վերահաստատեց իրենց նախկին բա-
րեկամով թիւնը, մի երկրորդ և քա-
ջակրական համակով իր սիրտը առ-
նել տայով:

Այսու ամենայնիւ , ինչ ինչ հանգա-
մանքնիր պատճառ դարձան Տեղա-
պահ հօր հրաժարական տալուն թէ
վեհհ. Կաթողիկոսին և թէ՛ երկթաղի
հոգաբարձական մարմիններին : Սա-
կայն Հայր Սարաջեան իր հրաժարե-
լով հանդերձ , աւելի եռանդով աշխա-
տեցաւ անմեղ բանտարկեալներն ա-
զատել տալու , իտճառականապէս պ-
Սարգիս Յովնանեանը իրեն գործա-
կից ունենալով , որի եռանդուն աշխա-
տակցութիւնը Հայր սուրբի բաղձան-
քի իրականացումը փութացուց :

Ներկուզ պայրամի տոստը երբ
Հար սորբը նահանգապետին շնոր-
հատրութեան գնաց, յաջողեցաւ ա-
ռիթէն օգտուիլ և յանակնկալս բոլոր
բանտարկեալները անմիջապէս ազատ
արձակել տալ:

Ըստ պարսկական սովորութեան, բարձրաստիճան պաշտօնեաները և իւաները շնորհատրութեան առթիւ իրենց այցելող հիւրերին իբրև յիշատակ ուղ շաղկներ (ոչ գործածելի ձերձակ փողեր) կուտան նուէր, և այսպէս երբոր Էմիր Նիզամ՝ կապոյցով աղ շաղկներ չայր սուրբին նուիրել կուզէ, նա կը հրաժարի այդ պարգէնէն, առարկելով թէ «այսպիսի նուիրական օր մը իբրև նուիրական պարգև մը, բանտարկելից ազատութեանը կը պատասխէ Զեք վահմութենէն, որով կարենայի մխիթարել իմ՝ Ժ ղովորդս...» ։

Նահանգապետը կը յարգէ առաջնորդի խնդիրքը և անմիջապէս փարկիւղարն կանչել կուտայ և չայր Մարաջեանի ներկայութեան կտօնէ թէ « Զէնապի խալիֆան կը հրամայէ որ բանտարկեալներն արձակէք » . ինքն ևս սկիւմայ կը պատասխանէ « աչքիս վըրայ », թէպէտ առաջնորդի մեկնելէն վերջ կը յարդգնի Էմիրին դէմն և ծանրապէս ամբաստանուած բանտարկեալին համար հարցնել թէ « զա՛նս » . Էմիրն զայրացած կը գոչէ « պէնէ՛, պէնէ՛, օ տա » և այս կերպով անմիջապէս ամենն ալ ազատուցուն ։

Կը միայն միայն հիւպատոսարանը բանտարկուած երկու վանեցիներն որոնք չայր սուրբը յաճորդ օր Յ. Սևեթիս

հան ժամը 2½: Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 1ին և հանդիսականք, քրքիշներ ի չուրթ, մեկնեցան սրահէն:

Շնորհաւորութիւն հանդէսի փառաւոր յաջողութեան առթիւ: Շնորհակալութիւն դերակատարներին և կարգադիր յանձնախմբին:

Եթէ Տ. Պուլպուսեան շարունակէ այսպիսի բարոյակից զաւելանքը զրեւ, անտարակոյս եմ որ պիտի կարենայ խիղարի անդամանելի կորուստը մասամբ լեցնել, գէթ մեծերկար հայոց համար:

Ա.Ա.Ս.Ս.Ս.

ԱՍՈՐԻՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԶԵՏ

Արդէն յայտնի է մեր ընթերցողներին որ Ռուսիայի Ասորիները կողմէն մի պատգամաւորութիւն զնացած է Պետերբուրգ, նետորական եկեղեցին ուսական եկեղեցիին հետ միացունելու համար: Այդ պատգամաւորներն էին Ռուսիա գաւառի Սուփուրզան աւանի Մար. Էդն եպիսկոպոսը, Արմուտաշայի Իլիա վարդապետը, Բագալով քահանայն և Յակոբ սարկաւազը: Ասոնք ուսական սինոդի առաջարկին համեմատ հրաժարեր են նետորականութենէն և ուսական եկեղեցիին հետ միութեան թուղթը ստորագրեր են իրենց ժողովրդի կողմէն:

Պետերբուրգէն կը հաղորդեն որ մարտ 25/6 ապրիլին, Ռուսերի Աւետման տօնի օրը, վերոյիշեալ նետորական Ասորի եկեղեցականները Պետերբուրգի Ալեքսանդր. Նէսկի եկեղեցիին մէջ, ուսական Սինոդի ներկայութեամբ, հանդիսաւոր կերպով հրաժարեցան «նետորական աղանդ»էն, նշովեցին նետորդը և յայտարարեցին թէ այսուհետեւ կը հետեւին օրթօտօք եկեղեցիին և կը հնազանդին ձեռք վարդապետութիւններին:

Ռուսական Սինոդը որոշեց է այժմ մի քանի դպրոցներ և եկեղեցիներ շինել Ռուսիա գաւառը (Պարսկաստանի մէջ, Թիւրքիայի սահմանին կից) և միօրոնեաներ զրկել այդտեղ Ասորիներին մէջ, կը զննական կրթական նպատակով: Այդ միտնաբարութեան համար նշանակուեցան Սինոդի ղեկավար քահանայն որ սակէ առաջ ալ այնտեղ զնացած է և Յէօֆիլակա վարդապետը:

ՄԵՆՈՒ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԹԻՒՐԿԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Քանեակէն ապրիլ 22ին կը հեռագրեն «Սթանտարտ»ին, «Ռուսական»ներն երէկ համիմատ մի հեռագիր զրկեցին իրենց կառավարութիւններէ, խնդրելով որ եւրոպական զօրքեր թիւը աւելցունեն. միանգամայն խորհուրդ կուսան որ թիւը զօրքեր թիւը կիսովին պակսեցուի:

— Քանեակէն ապրիլ 24ին կը հեռագրեն թէ ծովակալները մէկ որոշման համեմատ պէտք է թիւը զօրքերը Բոսանովի ամրոցէն ելնեն երթան և առնաք կղզիին մէկ ուրիշ տեղը չեր:

Թան ջամաք իջնեն: Քանեակէն բերդապահ եւրոպացի զօրքերէն պիտի զրկուի Բոսանովի ամրոցը պահպանելու համար:

— Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարար Տ. Հանթը յունական փոխառութեան թուականը որոշելու պաշտօն ունեցող միջազգային յանձնաժողովն իրենց պաշտօնի մէջ տեղաւորեց ապրիլ 23ին: Փոխառութեան երաշխաւորող օրէնքով և զանազորով որոշուած էր արդէն որ այդ յանձնաժողովը զուարուի փարիզի մէջ: Յանձնաժողովի անդամներն են Ֆրանսիայի պատուիրակը Տ. Տիւպուա տը Լիթան, Անգլիային՝ հաղարապետ Լոյ, Ռուսիային՝ Տ. Բաթալովի, Աւստրիային՝ Տ. Սիւլզերա, Ամերիկային՝ Տ. Թէյթման և Եթովպիային՝ Տ. Պոլիո:

Տ. Հանթը յանձնաժողովի նիստերի բացման համար մի կարճ ատենախօսութիւն ըրաւ: Բարի գալուստ մաղթելով պետութիւններին պատուիրակներին, և յետոյ ինք քաջութեամբ դուրս ելաւ, թողլով որ յանձնաժողովը սկսի իր աշխատանքը:

ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պօլսէն կը հաղորդեն թէ թիւրք կառավարութիւնը Հիւսիսային շատ մատանջութեան մէջ է: Մէքքէի համար դրուած քարանձինն մեծ գրգռութիւն պատճառեց է ուխտաւորներին մէջ և կը վախցուի որ խռովութիւններ ծագին: Այդ դրդումն առնին առնելու համար, կառավարութիւնը գրամ՝ զրկեց. քան հազար օսմանեան ոսկիէն աւելի զրկուեցաւ Հիւսիս, ուխտաւորներին բաժնուելու համար: Կը յուսան որ այդ կերպով կը յաջողին հանդարտեցունել միտքերը:

ՆՈՒՐԱՏԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԱՐՄԵՆԻԱ»ԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը հրատարակենք Արմենիային նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Մարտի 6 բարեսէր ազգայիններէ 162 ֆր. և 50 սնթմ. և Ամերիկացի մի ճանրորդէ 5 ֆր. և 10 սնթմ.: Մ. քաղաքէն թիւ 162 հայրենասէր Հայէն 106 ֆր.: Սինգապուրէն (Հնդկաստան) Մ. Յ. Ետար 15 ֆր.: Փարիզէն L'Arménie խմբագրատունը Մ. Չերալ 10 ֆր.: Գանիթէն Գ. Շ. 10 ֆր. և Յիւսէն Չարլի Մ. 3 ֆրանք:

ՍՊԱՆԱ-ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱՐԱՐ

Թշնամութիւններն սկսած են արդէն, առանց սպասելու Յօրեայ պայմանաժամին որ պիտի վերջանար չաբաթ առաւօտ: Սպանիան վերջնադրին գոհացում տալը մերժած և երկու կողմի դեպքաններն ալ մայրաքաղաքներէն մեկնած լինելով, Ամերիկան այդ համարած է իրեն պատերազմի յայտարարութիւն:

Գէյ. Ուէսթէն ապրիլ 22ին (ուրբաթ օր) արուած մի հեռագիր կիսա-

ցունէ որ ամերիկեան նաւատորմի «Նաչիլ» յաճախորդը գերի բռնեց է սպանիական «Պօնալէնթիւրա» չոգեանաւ որ փայտ բեռնած՝ կողար թէքսասէն: «Նաչիլ» առաջին անգամ առանց ուսմբի արձակեց է լիմպոնթը. երբ «Պօնալէնթիւրա» նշանակութիւն չէ տուեր, այդ ժամանակ մի քանի անգամ ուսմբ արձակեց է. 6րդ հարուածէն յետոյ յանձնուեց է «Պօնալէնթիւրա» որի մէջ 20ի չափ նաւաղներ կային: «Նաչիլ» իր գերի բռնած նաւը քաշեց տարեր է Գէյ Ուէսթ ուր յողովուրդը մեծ ոգևորութեամբ դիմաւորեց է:

— Հեռագիրները հետզհետէ լուրեր կը բերեն թէ ամերիկեան մարտանաւներ սպանիական աջին այն ինչ չոգեանաւները բռնեց տարեր են. առանց թիւը 7-8ի հասած է այժմ. յետոյ ուսմբ բռնուելուն լուրը կը հերքուի և ուսմբ կը հաստատուի:

Սպանիացիները կողմէն դեռ նոր լուր կուգայ թէ իրենք ալ սկսեց են ամերիկեան չոգեանաւներ բռնել: Սնվէրէն (Պէլիթ) ապրիլ 23ին տըրուած մի հեռագիր կիսացունէ թէ ըսպանիական մի մարտանաւ անգլիական ծովագնացի վրայ գերի բռնեց է ամերիկեան «Ենանտո» քառակայմ նաւը որ Սան Ֆրանսիսքոն Լիվըրբուր կերթար ցորեն բարձած: Այդ չոգեանաւ տէրն է եղբոր Սիւալ և Էնկ. Պաթէ քաղաքէն (Մէյնի նահանգ) և մէջը բեռնուած ապրանքի արժէքը 750,000 ֆր. է եղբոր:

— Պէլիթէն կը հեռագրեն ապրիլ 23ին թէ ալմանական «Ենէր» յաճախորդը հրաման ստացաւ երթալ Սէնթ Ռոման, ալմանական շահերը պաշտպանելու համար Բուպաի մէջ:

— Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ հրաման զրկեց մի քանի յաճախորդներին որ պատրաստ գտնուին երթալ Ատլանտեան օվկիանոսի Հարաւային շուրքը գտնուող Ֆրանսական նաւատորմի ոյծերն աւելցունելու:

— Սպանիան բոլոր մեծ պետութիւններին մի յիշատակադիր զրկած է որի մէջ կը յիշեցունէ քուպական խնդրի առած զանազան երկոյթները և այն միջագնացներ որոնք եկան յանգեցան ներկայ պատերազմին:

— Վերաւորուած զինուորներին օգնող փարիզի ընկերութիւնը հանդանակութիւն բացաւ սպանիական և ամերիկեան կ'օրմիր խաչի ընկերութիւններին օգնութեան հասնելու համար: Հաւաքուած զրամը հաւասարակէս պիտի բաշխուի երկու ազգերին: Կեդրոնական մասնաժողովն ինք, իւրեւ առաջին վճարք, 50,000 ֆրանք ստորագրած է:

— Ամերիկեան կառավարութեան անդամներին մէջ անհամաձայնութիւն ծագած կերել: Արտաքին գործերի պետական քարտուղար Տ. Շիւրման հրաժարական տուաւ և իրեն յաջորդեց Տ. Տէյ:

— Նիւ. Եթրքէն կը հեռագրեն ապրիլ 25ին թէ Մէյնի հանրապետական երեսփոխան Տ. Տինկլի Երեսփոխանական ժողովին մի ծրագիր ներ-

կայացուց պատերազմին համար հասցիները աւելցունելու նպատակով: Ոգելից ըմպելիքներ տակառին 1 տուար տուրքը 2 տուարի պէտք է բարձրանայ, անուշահոտ օձանելիքներ և զեղագործական ինչ ինչ վաճառքներ վրայ տուրքեր դրուին, օտարազգի նաւերէն տակառաւափին 8 սանթիմ տուրք առնուի. ասոնցմով և ուրիշ մի քանի տուրքերով, ինչպէս ծխախոտի, գրույնի և այլն, 100 միլիոն տուարի արտասովոր հասոյթ կը գոյանայ:

— Նախագահ Մաք Քլինթոն ապրիլ 25ին երեկոյն ստորագրեց պատերազմ հրատարակուած լինելու յայտարարութիւնը և զրկեց Բոնկլէին: Իր այդ յայտարարութեան մէջ կըսէ որ պատերազմը ապրիլ 21ին իրօք արդէն հրատարակուած կը համարէր երբ Սպանիայի արտաքին գործերի նախարարը Մատրիտի ամերիկեան դեսպանին մի ծանուցադիր զրկեց որով Միացեալ Նահանգները առաջարկները կը մերժէր և կը յայտարարէր զիւսանադիական յարաբերութիւններ խզուած լինելը:

— Վալինկլոնի Ֆրանսական դեսպանը բողոքեց «Պօնալէնթիւրա» նաւին գերի բռնուելուն դէմ՝ քանի որ պատերազմի սկսելէն առաջ բռնուած է և մէջի ապրանքներն ալ չեզոք ազգերի վերաբերելուն համար պէտք է իրենց տեղերը զրկուէին ամերիկեան կառավարութեան ծախքովը:

— Լոնտոնէն կիսացունեն թէ Լոյստի գրասենեկին մէջ կախուած և վաշինկլոնէն զրկուած մի հեռագիր կը հաղորդէ որ ամերիկեան նաւատորմէն գերի բռնուած 6 սպանիական նաւեր պիտի արձակուին չուտով: Այդ որոշումը տրուած կերել ամերիկեան կառավարութեան եղած ազգու զիմուններին վրայ, քանի որ պատերազմը պաշտօնապէս հրատարակուած չէր երբ առնաք բռնուեց են:

— Ամերիկեան կառավարութիւնը Բուպաի մէջ գործելու համար իր յոյս դրած է գլխաւորապէս Բուպացի պատմաբաններին վրայ որոնք թէ՛ լաւ ծանօթ են տեղական հանդամանքներին և թէ՛ վարժ են կլիմային որ փոստակար է օտարներին: Ռուսի ամերիկեան ծովակալ Սամուելին նաւատորմի ղեկին յարմար առիթէն օգուտ պիտի քաղէ Մաքսիմո Կոմէզ սպանաւարդապետի զօրքերին հետ միասնապէս:

«Թայմը» Նիւ. Եթրքի թղթակցի հեռագրին նայելով, անհամաձայնութիւններ ծագած են վարչական շրջանակներին մէջ: Պատերազմական նախարարը կողմէ որ առանց սպասելու որ 100,000 զօրք շարժուն վիճակի մէջ դրուի, Գուպա ելնեն ամերիկեան զօրքերը. իսկ զօրավար Միլէս որ ամերիկեան զօրաբանակի ընդհանուր հրամանատարն է, 50,000էն պակաս զօրքով Գուպա կղզին մտնելը վտանգաւոր կը համարի:

— Միացեալ Նահանգները պատերազմական նախարարը հրաժարական տուեց է առողջական պատճառներով:

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՐՈՊԵՏԱԼԵԱՆ

Մ. Փորձագայեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր դեղք կը լինի Գարակառանի Հայերին համար որոնց կը գրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներովն:

Ա. ՀԱՅ ԴԻՏԱԶՆՈՒԶԻ ՄԸ (Սպառած)

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍԵՐՅԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐՈՑ ԵՒ ԿԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԱՐԱՅՈՑ (Սպառած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՈՒԴԵՆԵՐԸ. — (Հայաստանցիներն պանդխտութեան տխուր հետեւանքներն սէջ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիշապի կերպով): Դին (90 սնթիմ) 1 ֆրանգ 20 սնթիմ:

Զ. ԴԱՄԱՌ ԳԱՅԻՊԱՆ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ աշուբեմն աւարտութեան (Սպառած)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ ՅԱՃԱԶԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱՆ ՀԱՅՆԵՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԵՆՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց գրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և յեղաբանական տնօրէն և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքացիայաստանի մէջ բնակող ալ և ալ ազգերէ բնակիչներն թուին բաղդատական մէջ ցուցակն ալ կը տեսնուի տեղեկութիւններով): Դին 50 սնթիմ (35 սնթիմ):

Թ. «ԱՄՄԵՆԻԱ» ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին ազատ և միեւնոյն ժամանակ չտեսնելու հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ լրջանի էջ Փորձագայեանի գրած առաջնորդ յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութամս գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) (1 ֆրանգ): 1 ֆր. 40 սնթիմ:

Ժ. ՎԵՐԻՑ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերէ տարած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի միջոցներ գործած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սնթիմ) 20 սնթիմ:

ԺԱ. ԹՈՒՄԱՅ ԲԱՅՏԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերէ արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յուններն ինչպիսի միջոցներ գործած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սնթիմ) 20 սնթիմ:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԴԱՆՁԱՆԱԿ
ԱՐՄԵՆԻԱ ԼՐԱԳՐԻՆ

Արմենիայի չրջանի սկզբէն (օգոստոս) բաժնորդ եղած լինել և կանոնին համաձայն իրենց բաժնորդագին 20 ֆրանգը կանխիկ վճարել փափագողներին մի գելուրութիւն տուած լինելու համար, ահա մենք ծախու հանած ենք «Խնայողական գանձանակի ԱՐՄԵՆԻԱ լրագրի»:

Ամեն անգամ երբ մարդ գելուրութիւն ունենայ արծաթ 50 սնթիմով

մը (10 սնթիմ ամերիկեան = 50 սնթիմ թիւքա պուլկարական = 50 պանի ռուսական և այլն) մէջ կողմ դնելու, կը ձգէ այդ խնայողական գանձանակի մէջ, ուր ձգուածը ալ անկարելի է որ դուրս հանուի մինչև որ Արմենիայի բաժնորդագին 20 ֆրանգը (40 հատ 50 սնթիմով) մէջը լեցուելով չամբողջանայ: Այդ ժամանակ միայն կրնայ պարպուիլ տակի կողմէն կափարիչը դարձուցնելով և պարպուելէն յետոյ նորէն կրնայ գոցուիլ 20 ֆրանգի մի նոր խնայողութիւն ալ գոյացունելու համար:

Գանձանակը դուրստար փոքրիկ բան մ'է որ մինչև իսկ գրպանի մէջ կրնայ պահուիլ եթէ ուզուի: Վրան լինուած կայ նաեւ քանակաչափ մը որ գանձանակին մէջ ձգուած դրամները 5 ֆրանգի հասածին պէս, կը սկսի այնուհետեւ ցոյց տալ թէ մէջի գումարը օրչափի հասած է:

«Խնայողական գանձանակ»ի գինն է 2 ֆրանգ: Այդ գումար մեղ վճարողին կը ղրկենք գանձանակին հետ մէկտեղ մի ստացագիր որի վրայ նշանակուած կը լինի գնողի անունն ու հասցէն: Եթէ ՄԻՆԻՆՈՅՆ ԱՆԶԸ, առանց ուշանալու ժամանակին բաժնորդ գրուելով Արմենիա լրագրի տարեշրջանի սկզբէն (օգոստոս ամիս), 18 ֆրանգի հետ մէկտեղ յիշեալ ստացագիրը վերադարձունէ Արմենիայի խմբագրութեան, ամբողջ մէկ շրջանի բաժնորդագին 20 ֆրանգը վճարած կը համարուի, որով «Խնայողական գանձանակ»ը ձեր կը մնայ իրեն:

ՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔՆԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջեւ նշանակուած գիներն մէջ հաշուուած է նաեւ ղրկելու փոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու զօղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 փլո) համար 25 սնթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

Արտուր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Գալաբերդու, Զարսանգա, Ղապաղուրի և Երզնկայու: Թաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»: Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նաբակեան. 2 ֆրանգ:

ԷԿԻՆԵԱՆ. Կոկնաք (Բանաստեղծական գրուած մը Հայաստանի վիճակին վրայ). 1890. Տպագր. հեղինակին. Նիւ Եորք: 30 սնթիմ

— ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻԴԵՐ. (Ծառկայէն պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղթականներուն կեանքի, ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած գելուրութիւններն ընծախելու համար): Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոնեան. Տպագր. Նիւ Եորք, Էլիսա Խալա և ընկ. 1897:

Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հոն գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է: Գինն է 1 ֆրանգ և 25 սնթիմ:

ԺԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՐՈՊԵՏԱԼԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՈՊԵՏԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱՄ ԱՏԱՆԱԽՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորձագայեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանիսն ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպաւորութիւններէ տակ իւր երբեմն գրած ոտանաւորներէ որոնք ժամանակին հրատարակուած չէ լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այժմ տետրակի մէջ, ջեր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս ալ: պաշտուած ազգային երգարաններէ մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգելուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագրի իրենց մէջ: Նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ինչ տպաւորութիւններ տակ ենք չլուելով գրուած են: Դին (10 սնթիմ) 15 սնթիմ:

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱՔԱՐԻՍ ՍՈՒՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՄԱՐՏԻՑ ՓՈՐՈՊԵՏԱԼԵԱՆ
1894

Պուլկարի անկախութեան հետեւնէ մէկին, Զաքարիա Սիմոյանովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաբանի գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարի Ազգային Ժողովի նախագահ գահաւար խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարի թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականներէ գործունէութեան ըմպին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղինակին, Բրոֆէտէօր Լուի Լըմէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեան առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ «Զարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողները հետաքրքրութիւնը չարժի պատական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանգ և 40 սնթիմ:
Տարածելու համար մեծ քանակու

թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանգ է:)

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐԷՆ ԱՒՆՈՒՄՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԱՆ ԵՎ ԳՐԱՐԱՐ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թեանքարայրական մի հայր իւր տղան. ուսած վարժարարքով որչա՞փ շարժանքի պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Դին 1 ֆրանգ, (75 սնթիմ):

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՐԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894)
ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միաժալ գիրքով և լուսատիպ (phototypique) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով: Մէկտեղը գրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Գէնյ. Շմառնեանի, պատկերը և բաւարարը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետներն պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանգ, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանգ և 50 սնթիմ:

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԱՋԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող խորէն նարպէյ-Լուինեան Սըրապանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը: Գինն է 65 սնթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՏԵՐԵՆ—ԻՄԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՈՊԵՏԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՏԻՑԻ
Հայերէն տպարան Մ. Փորձագայեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Quai du Canal, 9